

Wyrok z dnia 5 września 2001 r.

II UKN 541/00

Stopień uszczerbku na zdrowiu doznanego wskutek wypadku przy pracy, ustalony w procentach według tabeli norm uszczerbku stanowiącej załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy, Płacy i Spraw Socjalnych oraz Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 17 października 1975 r. w sprawie zasad i trybu orzekania o uszczerbku na zdrowiu oraz wypłacania świadczeń z tytułu wypadków przy pracy, w drodze do pracy i z pracy oraz z tytułu chorób zawodowych (Dz.U. Nr 36, poz. 199), nie ulega zmniejszeniu w zależności od tego, w jakim zakresie do zaistnienia wypadku "przyczyniły się" wewnętrzne schorzenia poszkodowanego.

Przewodniczący SSN Teresa Romer, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Beata Gudowska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 5 września 2001 r. sprawy z powództwa Bogumiła K. przeciwko Zespołowi Szkół Ekonomicznych w W. o odszkodowanie, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 23 marca 2000 r. [...]

o d d a l i ł kasację,
zasądził od Zespołu Szkół Ekonomicznych w W. na rzecz powoda kwotę 1.160 zł (tysiąc sto sześćdziesiąt) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Pracy-Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia ustalił, że Bogumił K. uległ w dniu 9 grudnia 1997 r. wypadkowi przy pracy w pozwanym Zespole Szkół Ekonomicznych w W. Sąd przyjął, że powód przeżył zawał serca, do którego doszło na skutek silnego wzburzenia i stresu podczas pracy, nałożonego na wewnętrzne schorzenie układu krążenia, spowodowane wieloletnim nadciśnieniem tętniczym i miażdżycą tętnic wieńcowych. Sąd podzielił pogląd opinii biegłego kardiologa, we-

dług której zewnętrzne okoliczności pozostające w związku z pracą współprzyczyniły się do nastąpienia zawału w 30 %, więc stopień trwałego uszczerbku na zdrowiu spowodowanego wypadkiem ustalił na 9 %, mimo że powypadkowy uszczerbek na zdrowiu zgodnie z tabelą wyniósł 30%. Stwierdził bowiem, że skoro zawał serca powoda nie był wyłącznie następstwem warunków i charakteru wykonywanej pracy, to skutkiem wypadku jest uszczerbek na zdrowiu określony jako „30 % z 30%”. Wyrokiem z dnia 4 stycznia 2000 r. Sąd Pracy zasądził na rzecz powoda kwotę 3.016,80 zł tytułem jednorazowego odszkodowania, odpowiadającą 9 % trwałego uszczerbku na zdrowiu.

Wyrok zaskarżył apelacją powód. Kwestionował w niej sposób ustalenia kwoty odszkodowania i wnosił o jego zmianę przez zwiększenie zasądzonej kwoty o 7.144,20 zł, czyli ustalenie, że skutkiem wypadku jest 30 % a nie 9% trwałego uszczerbku na jego zdrowiu. Apelacja została uwzględniona przez Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu, którego ocena w zakresie ustalenia stopnia uszczerbku na zdrowiu była odmienna od Sądu pierwszej instancji. Sąd drugiej instancji stwierdził, że zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy wypadkowej pracownikowi, który wskutek wypadku przy pracy doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, przysługuje jednorazowe odszkodowanie pieniężne odpowiednio do określonego w procentach stopnia uszczerbku na zdrowiu właściwego dla konkretnego uszkodzenia zdrowia według tabeli - załącznika do rozporządzenia Ministra Pracy, Płacy i Spraw Socjalnych oraz Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 17 października 1975 r. w sprawie zasad i trybu orzekania o uszczerbku na zdrowiu (...). Procent uszczerbku na zdrowiu decyduje o wysokości odszkodowania, która nie ulega zmniejszeniu w zależności od jakiegokolwiek przyczynienia się poszkodowanego do wypadku. Przyczynienie może mieć znaczenie tylko przy ustaleniu wysokości odszkodowania na podstawie prawa cywilnego, zaś według ustawy wypadkowej można tylko - według art. 8 - odmówić zapłaty odszkodowania w całości, jeżeli wyłączną przyczyną wypadku było udowodnione przez zakład pracy naruszenie przez pracownika przepisów dotyczących ochrony życia lub zdrowia, spowodowane przez niego umyślnie lub w skutek rażącego niedbalstwa albo gdy pracownik, będąc w stanie nietrzeźwym przyczynił się w znacznym stopniu do wypadku. Jakiegokolwiek miarkowanie procentowego uszczerbku na zdrowiu w zależności od stopnia przyczynienia do zaistnienia wypadku przy pracy jest pozbawione podstaw prawnych. Wyrokiem z dnia 23 marca 2000 r. Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok i

zasądził na rzecz powoda tytułem odszkodowania dodatkową kwotę 7.738,50 zł, wynikającą z pomnożenia 21% uszczerbku na zdrowiu przez 368,50 zł przysługujące za 1% uszczerbku w dacie wyrokowania według obwieszczenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 3 marca 2000 r. w sprawie podwyższenia kwot jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (M.P. Nr 8, poz. 174).

Kasację od tego wyroku pozwany oparł na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 9 ustawy wypadkowej oraz § 9 rozporządzenia MPPiSS z dnia 17 października 1975 r., a także naruszenia przepisów postępowania - art. 227 i 233 KPC, które miało istotny wpływ na wynik sprawy. Według skarżącego, tabela określająca stopień uszczerbku na zdrowiu ma charakter przykładowy i możliwe jest ustalenie tego uszczerbku w procencie niższym lub wyższym od przewidzianego w danej pozycji załącznika. W tych właśnie ramach został oceniony uszczerbek na zdrowiu powoda w opinii biegłego, ale Sąd drugiej instancji tę opinię odrzucił wkraczając w jej przedmiot, mimo że nie dysponował specjalistyczną wiedzą medyczną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na określenie skutków wypadku przy pracy, powodującego uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia pracownika, ustawa z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (tekst jednolity: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) nie posługuje się pojęciem szkody w ujęciu cywilistycznym. Szkodzie, jako przesłance obowiązku świadczenia z ubezpieczenia społecznego, odpowiadają użyte w ustawie sformułowania opisowe, takie, jak stały lub długotrwały uszczerbek na zdrowiu, trwała lub okresowa niezdolność do pracy albo śmierć pracownika. Zgodnie z [art. 9](#) ustawy, świadczeniem wyrównującym szkodę polegającą na doznaniu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu jest jednorazowe odszkodowanie pieniężne. Odszkodowanie to nie jest determinowane zakresem doznanej szkody w ogólności, ale szkodą normatywnie określoną odpowiednią dla tego świadczenia. Kwota jednorazowego odszkodowania została określona w art. 10 ustawy jako zapłata za każdy procent odpowiadający konkretnemu uszczerbkowi na zdrowiu. Wysokość jednorazowego odszkodowania jest ustalana po stwierdzeniu stopnia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu w procentach według tabeli

norm uszczerbku na zdrowiu, stanowiącej załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy, Płacy i Spraw Socjalnych oraz Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 17 października 1975 r. w sprawie zasad i trybu orzekania o uszczerbku na zdrowiu oraz wypłacania świadczeń z tytułu wypadków przy pracy, w drodze do pracy i z pracy oraz z tytułu chorób zawodowych (Dz.U. Nr 36, poz.199), jako iloraz liczby procentów uszczerbku odpowiednio określonej w tabeli oraz stawki odszkodowania za 1% uszczerbku. Wysokość odszkodowania jest więc ściśle określona, a może być tylko - zgodnie z § 9 ust. 3 tego rozporządzenia - ustalona w procencie niższym lub wyższym od przewidywanego w danej pozycji wykazu, w zależności od różnicy występującej między ocenianym stanem przedmiotowym a stanem opisanym w odpowiedniej pozycji tabeli.

W kasacji nie podważa się ustaleń odnośnie do 30 % stopnia uszczerbku na zdrowiu powoda, określonego przez biegłego kardiologa przez wskazanie punktu F - 63b tabeli - załącznika do rozporządzenia, odpowiedniego do stwierdzonego uszkodzenia serca z objawami względnej wydolności układu krążenia, lecz kwestionuje się wyłączenie przez Sąd Apelacyjny możliwości obniżenia procentu tego uszczerbku przez określenie go w sposób odzwierciedlający zakres wpływu zewnętrznych i wewnętrznych przyczyn na jego zaistnienie. W tym stanie rzeczy należy podnieść, że przesłanką prawa do odszkodowania jest zaistnienie pozostającego w związku z pracą zdarzenia nagłego, wywołanego przyczyną zewnętrzną, które spowodowało szkodę w postaci uszczerbku na zdrowiu. Ustalone w judykaturze znaczenie tych pojęć pozwala na uznanie zdarzenia za wypadek przy pracy także wówczas, gdy uszkodzenie ciała albo istotne pogorszenie stanu zdrowia lub śmierć podczas pracy nastąpiły na tle stwierdzonych u pracownika schorzeń samoistnych, pod warunkiem jednak, że w stanie faktycznym danej sprawy ujawniły się fakty o charakterze dodatkowej, istotnej przyczyny zewnętrznej, z którymi pozostaje w związku określony skutek. Tam, gdzie w zakresie ustalenia wypadku przy pracy jest mowa o jego współprzyczynach, są one traktowane tylko jako wynik stwierdzenia, że warunki pracy miały wpływ na zaistnienie wypadku jako jedna z jego przyczyn sprawczych (zewnętrzna lub wewnętrzna). Jest to przeciwstawienie szkodzie powypadkowej takiej szkody, która zaistniałaby również bez związku ze zdarzeniem zaszłym w zatrudnieniu, wynikłej z wewnętrznych właściwości ustroju człowieka, będącej objawem samoistnego rozwoju schorzenia, które w pewnym momencie, niezależnie od wykonywanej pracy, i tak doprowadziłoby do upośledzenia lub zahamowania funkcjonowania

ustroju (por. uchwałę Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 1963 r., III PO 15/62 OSNCP 1963 z. 10, poz. 215 oraz OSPiKA 1964 nr 2 poz. 23, str. 57 z glosami W. Dżułyńskiego i J. Pasternaka). Stwierdzenie istnienia tylko wewnętrznej przyczyny szkody powoduje odmowę uznania zdarzenia za wypadek przy pracy, a w konsekwencji wypłaty świadczeń powypadkowych.

Pojęcie współprzyczyny wypadku było wykładane ad casum, co spowodowało pewien nieład nazewniczy. Odnosząc się do współsprawczej przyczyny (jednej z przyczyn) wypadku i określając ją jako istotny element, który „przyczynił się do powstania szkody”, Sąd Najwyższy (a poprzednio Trybunał Ubezpieczeń Społecznych) używały określeń powodujących skojarzenie z instytucją przyczynienia się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody, o której mowa w art. 362 kc, umożliwiającą obniżenie odszkodowania w wyniku ustalenia zawinienia poszkodowanego, a więc jego działania lub zaniechania wywołującego lub powiększającego rozmiar szkody, oczywiście nie mającą nic wspólnego z omawianym zagadnieniem zbiegu przyczyn wypadku przy pracy. Ta instytucja prawa cywilnego nie jest również możliwa do zastosowania przez jakąkolwiek analogię, skoro okoliczności oceniane jako „przyczynienie do zaistnienia wypadku przy pracy” są okolicznościami obiektywnymi, niezależnymi od poszkodowanego, pozostającymi poza jego świadomością i wolą.

Gdy więc przyjmie się istnienie wypadku przy pracy i nie stwierdza się okoliczności wyłączających prawo do odszkodowania, uprawnionemu przypadają przysługujące z tego tytułu świadczenia w całości, odpowiednio do odpowiadającego jego stanowi przedmiotowemu uszczerbkowi na zdrowiu. Niedopuszczalne jest ich miarkowanie z punktu widzenia oceny stopnia wpływu przyczyny zewnętrznej i wewnętrznej na powstanie wypadku przy pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 1977 r., III PZP 15/76, GP 1977 nr 11, s. 8). Konsekwentnie, stopień uszczerbku na zdrowiu doznanego wskutek wypadku, ustalony w procentach według tabeli norm uszczerbku stanowiącej załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy, Płacy i Spraw Socjalnych oraz Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 17 października 1975 r. nie ulega zmniejszeniu w zależności od stopnia, w jakim do zaistnienia wypadku „przyczyniły się” wewnętrzne schorzenia w stosunku do okoliczności zewnętrznych istniejących poza organizmem poszkodowanego.

Nieuzasadniony jest - w tym stanie rzeczy - kasacyjny zarzut naruszenia art. 227 i 233 § 1 KPC. Przepis art. 227 KPC, ogólnie zakreślający ramy postępowania dowodowego, w zakresie odnoszącym się do dowodu z opinii biegłych oznacza, że

za pomocą opinii biegłych sąd dochodzi do ustalenia faktu mającego istotne znaczenie w sprawie, w sposób, który wymaga wiadomości specjalnych (art. 278 § 1 KPC). Gdy przedmiotem dowodu jest stan zdrowia człowieka, dla dokonania tych ustaleń sąd powołuje biegłego lekarza zarówno wówczas, gdy może poczynić ustalenia faktyczne tylko za jego pośrednictwem jako osoby posiadającej wiadomości specjalne, jak i wtedy, gdy pełna ocena wyników postępowania dowodowego wymaga bliższego poznania reguł rządzących daną dziedziną wiedzy w zakresie wykraczającym poza wiedzę ogólną. Biegły lekarz ustala diagnozę i odpowiednio do niej wypowiada się co do istotnych w sprawie okoliczności związanych ze stanem zdrowia. W sprawie o jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy jego opinia ma odpowiedzieć na pytanie dotyczące stopnia uszczerbku na zdrowiu, a zatem ograniczyć się do rozpoznania schorzenia będącego skutkiem wypadku przy pracy oraz zakwalifikowania tego schorzenia zgodnie ze stanem opisanym w odpowiedniej pozycji tabeli. Te kwestie mieszczą się w zakresie jego wiedzy specjalnej i w tych tylko ramach opinia tego biegłego zachowuje walor dowodu. Wypowiedzi biegłego wykraczające poza te ramy w istocie rzeczy nie stanowią opinii w rozumieniu art. 227 KPC, dlatego też nie mogą być przez sąd brane pod uwagę i nie podlegają kryteriom oceny z art. 233 § 1 KPC. Dotyczy to wypadków, gdy biegły odniósł się do kwestii nie mających znaczenia w sprawie albo wypowiedział się co do zagadnienia, co do którego tylko sąd mógł zająć stanowisko, bez potrzeby sięgania do specjalnych wiadomości biegłego.

Dokonana przez Sąd Apelacyjny ocena opinii biegłego kardiologa, która - jako element materiału dowodowego zebranego przed Sądem pierwszej instancji - stała się zgodnie z art. 382 KPC podstawą jego orzekania, była odmienna od oceny Sądu pierwszej instancji tylko dlatego, że Sąd drugiej instancji trafnie ograniczył moc dowodową tej opinii do części stanowiącej odpowiedź na pytanie Sądu Pracy postawione w postanowieniu dowodowym z dnia 6 sierpnia 1999 r. Zawarta w nim teza dowodowa określała przedmiot opinii i zakres wypowiedzi biegłego, które zostały w opinii uzupełniającej z dnia 10 września 1999 r. przekroczone. Dotyczy to w szczególności próby odniesienia się przez biegłego do kwestii pozamedycznych.

Mając to na względzie Sąd Najwyższy oddalił kasację (art. 393¹² KPC).

=====